



BIODYNAMISKE GRØNNSAKER: På Uksum gard i Olstad bugner det av biodynamiske grønnsaker denne høsten. Sommeren har vært helt fantastisk, forteller Anne Leinaas og Morten.

Moder jord har

Da barna flyttet, solgte de alt de eide og ble biodynamiske bønder i Gausdal.

Tekst: Halvor Torgersrud
Foto: Silje Bindal

Denne høsten er det sjuende året Anne Leinaas og Morten Bjerkvik starter innhøstingen fra egne åkrer på Uksum gard i Vestre Gausdal. Løk, grønnkål, gulrot, poteter, persille og rødbeter formelig strutter av kraft og energi på det lune jordet. Og i havninga ovenfor garden står kyrne og strekker seg lengselsfullt over gjerdet.

– Det er jorda som gjør det så frodig, levende jord, sier Morten, opprinnelig fra Brattvåg på Sunnmøre.

Han og kona gleder seg over årets avlinger. Spesielle bergarter i grunnen gir gode vekstvilkår. På Uksum får alle

vekstene den naturgjødsla de skal ha. På en basis av hønsegjødsel eller kugjødsel får komposten den tida den trenger. Ingenting av matavfallet går på GLØR-karusellen. Alt hentes fra krets-løpet lokalt og alt går tilbake dit. Slik moder jord egentlig vil ha det. Det gir trivsel for planter og dyr. Og folket med.

Innen biodynamisk landbruk er det dessuten ikke nok å holde seg unna kjemiske sprøytemidler og kunstig gjødsel. Biodynamikerne tror det finnes livskraft i kompost, planter og jord som kan styrkes gjennom tilsetning av ulike helseplante preparater.

Preparatene framstilles av mineraler og kjente helseplanter som ryllik,

kamille, brennesle, eikebark, løvetann og vendelrot. Samt organer fra husdyr.

Disse preparatene brukes i komposten eller direkte på jorda for å gi plantene spesielt god helse. I tillegg gir det produktene en enestående kvalitet. Og en smak så aromatisk og fyldig at de store markedsaktørene bør skamme seg over det de tilbyr.

– Blomster har vi mellom grønnsakradene fordi de er vakre. Og ringblomster kan jo spises. Men ikke bare derfor. Tagetesblomster bidrar blant annet til å holde kålfuer unna, sier Leinaas.

- De to små kalvene våre er litt redde av seg. Jeg foreslår at vi tar dem inn på bilen først.



t Bjerkvik. I underkant av 25 gardar i Norge driver biodynamisk landbruk.



Blomster har vi mellom grønnsakradene fordi de er vakre og skaper trivsel for de andre plantene. Og ringblomster kan jo spises også.

Anne Leinaas, biodynamisk bonde i Vestre Gausdal



BUDEIE: Laura Bertzbach fra Bremen har vært budeie for Uksum gard på Blesterheimen i sommer sammen med mannen sin og Tobias.



GAMLE KURASER: Anne og Morten med buskapan sin av gamle kuraser som nylig har kommet hjem fra setra.

alltid siste ord

Espen Opsalhagen nikker. Han kjører dyretransport og skal frakte Uksumbuskapan hjemover fra setring på Blesterheimen i Gausdal vestfjell.

Kjøreturen til Olstad tar tre kvarter. Dyra er samarbeidsvillige og rolige. Tolv vestlandsfe, ei dølaku og to kalver forlater et frodige og fritt seterlandskap. Bilen kjører sakte. Hakk i hæl en omsorgsfull bonde.

Røkterne vinker vemodig fra dørhella foran det grå seterhuset. De synes det er litt trist at sommeren er på hell. Laura og Tobias Bertzbach fra Bremen tilhører et internasjonalt nettverk av biodynamikere som vil vise at forbrukere og produsenter må gjøre felles sak og stanse den industrielle tilnærmingen

til dyrehold, mat og matproduksjon. Det handler også om å ta vare på setertradisjonene og ha fokus på dyrevelferd og miljø. Laura leder et kompetanseprosjekt for de nordiske landene som skal gi økt kunnskap om biodynamisk landbruk. Hun og mannen har hatt det helt fantastisk på Blesterheimen i sommer. En kledelig kul på Lauras mage forteller dessuten at store ting venter dem.

Hjemme på Uksum står grinda til havninga åpen. Dyra er ventet. Gjensynsgleden er stor. Anne og Morten småsnakker med dem, slik skikken er. De driver landbruk som på 50-tallet, og de klarer seg godt. Det skyldes bevisste



Vestre Gausdal minnet oss om fjellskapet i Sveits.

Anne Leinaas og Morten Bjerkvik

valg. På Uksum jobbes det ikke for at pengebingen skal vokse, men fordi brukerne selv ønsker å ta ansvar for egne liv og for miljøet. Det er store ord, men her er de dekkende.

- Vi har stor respekt for bondeyrket og den kunnskapen som kreves, sier Morten. Han har agronomutdanning fra 70-tallet og erfaring fra jobb på biodynamiske gardar. Det samme har Anne, som i tillegg har utdanning innen biodynamisk jordbruk fra Jarna i Sverige. Men det var først etter at fem barn hadde tatt seg ut av rede at de hadde kapital nok til å skaffe seg egen gard. Det tok 25 år. Det var ingen impuls-handling. Det var planlagt.

- Kanskje kan det være til inspirasjon og hjelp for andre at jeg forteller om akkurat det. For ikke å være avhengig av banker og eiendomsmeklere valgte vi å selge småbruket vårt og skolebutikken først, slik at vi hadde kapital til å handle, forteller Morten.

- Vi startet arbeidet med å finne gard gjennom annonser i aviser over hele Østlandet. Valget falt til slutt på Uksum. 100 dekar innmark og ca. 1.900 dekar utmark. Fra første stund likte vi stedet og omgivelsene. Vestre Gausdal minnet oss om fjellskapet i Sveits som vi var så glad i.





VESTLANDS-FE: På Uksum består buskapen av gamle kuraser og bare det.

Han har en bevissthet til det å være bonde som bunner i et helhetssyn på tilværelsen. Det handler om å folk må ta ansvar for eget liv og ta noe av støtten for at kloden skal komme i balanse. Forurensning og global oppvarming er sykdomstegn som mennesket må forholde seg til, mener Morten.

Han ser ut over blomsterenga med garden og baklia bak. Midttenget ligger på andre sida av elva, var i sin tid husmannsplass til Uksum. Nå er det ferieidyll som så mange andre boplasser i bygde-Norge.

– Mange håper å slippe unna det individuelle ansvaret ved å skyld på myndigheter og politikere. Det går ikke. Folk må forstå at levevaner må endres og at alle kan bidra til endring gjennom hva de faktisk kjøper og spiser.

– Tror du utviklingen lar seg endre?

– Ja visst. Endringene kommer den dagen forbrukerne vender ryggen til maten som er transportert verden rundt før den ender på middagsbordet vårt, sier bonden på Uksum, som likevel blånekter for at han er idealist.

– Nei, jeg er realist. Vi trenger ikke mer dokumentasjon på hva som gjør oss syke og hva som skaper ubalanse på jorda vår. Vi trenger handling. Som forbruker vil jeg vite hva jeg spiser, hvor kjøttet kommer fra og hvordan dyra har hatt det. Flere bør stille seg det spørsmålet.

– Blir vi flere som driver biodynamisk i dette området, håper jeg vi kan få til en form for fellesskap mellom forbrukere og produsenter. Det finnes mange modeller for slikt. I Danmark har de fått det til.

Det ligger mye jobb bak det som vokser og gror på Uksum. Et stort felt har grønnsaker og poteter. Et drivhus med tomater. En stor hønsegård ligger lunt til i krattskogen. Et komplett skomakerverksted har fått plass i et uthus, og i fjøset er det melkekyr og kalver.

Men her føres ikke timelister. Ved helga leverte de ti kilo kruspersille til «Picnic i parken» i Oslo. Søndag Åpen gard i Gausdal. Snart kan grønnsaker av høy kvalitet kjøpes fra garden.

– Noen mener at biodynamisk landbruk bygger på overtro?

– Noen mener det. Jeg gjør det ikke. Jeg er riktignok inspirert av antroposofien, og jobber både med det jeg ser og det jeg ikke ser. Men jeg er ikke antroposof. Det jeg ser er at det er stor forskjell på planter som vokser i jord av levende gjødsel og plantemateriale og planter som får tilført lettloeselige salter, slik praksis er i moderne produksjon.

– Planter som vokser i levende, god



VAKKER OG VIKTIG: Grønnsakfeltet på Uksum gard strutter av kraft og energi.

jord må anstrenge seg for vokse. De får lange, livskraftige røtter. Planter som vokser i steinull og tilføres en kjemisk oppløsning, har nesten ikke rotsystem. Det blir galt for meg. Og jeg tenker det er trist at vi ikke kan ta oss råd til å produsere ordentlig mat i vår del av verden, sier Morten Bjerkvik.

At Morten og Anne skiller seg fra andre som driver gard i Gausdal er det ingen tvil om. 13 melkekyr kunne folk leve av på 60-tallet – ikke i dag, sier de som skjønner seg på slikt.

– Vi hører at de sier det, men vi kla-

rer oss fint. Jeg tror egentlig at bønder flest blir villedet av myndighetene og bondeorganisasjonene til å bli mer effektive uten at det gir noen gevinst.

– For skal vi følge myndighetenes målestokk er det snart er det ingen ting som lønner seg av tradisjonelt landbruk heller. Da er vi over i industrielt dyrehold hvor dyr og mennesker ender opp som slaver. Vi ser konturene av det. Leverandører låner ut penger til gjeldstyngede bøndene og i neste omgang tar de over driften. Da er bonden satt ut av spill.

– Det skjer i andre land, og sterke

krefter vil at det skal skje i Norge også. Det rammer dyra og dyrevelferden, og så rammer det oss alle. Hele bygdesamfunn, sier Morten.

Årlig produseres det flere tonn med biodynamisk melk på Uksum. Den er det ikke så mange som får glede av. Det skyldes at den går i samme tanken som all den andre Tine-melka i bygda.

– Blir dere triste av å tenke på det?

– Nei, egentlig ikke. Det ville være lite miljøvennlig med egen transport av melk fra de få økologiske brukene i Gudbrandsdalen. Dessuten vet vi at vi gjør rett mot dyra og mot oss selv.



Mange håper å slippe unna det individuelle ansvaret ved å skyld på myndigheter og politikere.

Anne Leinaas og Morten Bjerkvik